

Чег се паметан стиди, тиме се луд поноси.

Народна пословица

Да ли вам се некад десило да осетите стид од туђе срамоте иако сте свесни да ама баш ничим нисте за њу одговорни? Сигурно јесте. То се дешава када видите да се неко срамоти оним што не приличи разумном и пристојном људском бићу.. Наиме, они који брукају нашу Војводину по њој деле етикете на којима пише „и ја сам *паор*“ како би се људи сами себе буквално етикетирали тим одвратним изразом.

Потичем из Војводине. Сви преци су ми из Војводине. Неки од њих су дошли још с Чарнојевићем, а неки су их дочекали. Попут предака, знам какво је значење, смисао и употреба израза „*паор*“ у Војводини од вајкада. Међутим, појавили су се такви који хоће да сва наша Војводина треба њихову срамоту да прихвати као свој понос.

Ни стида, ни срама!

Године 2008. године сам на страницама Нове српске политичке мисли објавио текст „Фенси *паори*“. По примеру наших старих израз „*паор*“ употребио сам пежоративно против неодговорних политичара који се представљају као политички мисионари и заступници Војводине, а нашу Војводину површно или погрешно познају. Надао сам се да ће се неко постидети. Ма какви! Седам година касније медији мог завичаја лудују и војвођанске пољопривреднике упорно називају „*паорима*“.
“. И сви, на срамоту Војводине, ћуте.

bećarski divani

Најбољи начин прикривања сопствене срамоте је да њоме буду осрамоћени сви други. Постоји у Банату народна пословица која у четири речи објашњава ову подлост, али је неприлична да би била објављена. РТВ која би морала да има лекторе и стара се о култури говорног и писаног изражавања, домаће именице пољопривредник и ратар заменила је изразом „паор“ и њоме већ дуго временасилује здрав разум наших ратара.

Нажалост, појављују се и међу земљорадницима Баната такви који себе и своја удружења јавно називају „паорским“, а себе „паорима“. Ове последње нарочито не могу да разумем. Како су заборавили културу говора о којој су се њихови преци слагали колико су умели и могли, чак и када су били неписмени? Јесу ли заборавили ко су, шта су, шта нису и шта никад нису били?

Подсетићу их аргументима, па нека се свако стиди сопствене срамоте и свога ћутања, био он политичар, уредник, лектор, новинар или уметник.

Порекло израза „паор“ у српским говорима Војводине

Одавно се тврдило да је израз „паор“ у српском језику изведен из немачке речи *der Bauer*.

Међутим, та тврдња никад није била недвосмислено прихваћена. Другачију могућност порекла израза је пре свих изнео др Ратко Каролић, и то у *Агроревизији*

. Међутим, то није све.

Врло је могуће да је израз „паор“ латинског порекла. Придев *paor* каталонском језику значи *плашљив*, а у шпанском језику исто значење има придев *paor*

Оба потичу од латинске именице *paor* који значи *страх*

. Могуће је да су ове романске речи одлучујуће утицале да се израз „паор

“ нађе у говору Срба средњег Баната где где је било колонизације Шпанаца и Каталонаца (колонија Нова Барселона) Аустријска власт их је увалила у нехигијенске услове и обавезани на изнурујуће радове. Већином су брзо помрли или побегли. Средњи Банат је баш након њихове колонизације прозван „Паоријом

“.

Овај назив се не употребљава више од једног века. Честа употреба израза „паор“ да у погрдном смислу значи „везаног сељака“ (за разлику од употребе у Хрватској) почела је у доба борбе Срба у Угарској за одбрану свог самосталног статуса, привилегија, аутономије и самоуправних слобода. Регулисање правног статуса становништва Баната текло је споро и са пуно отпора, нарочито међу Србима који су се деценијама борили за ослобођење и као војни службеници и никако нису хтели да постану властелински кметови или

инквиллини

(сеоска сиротиња без икаквог права) по урбаријалним прописима феудалног права.

Ако је порекло израза „павор“ романско, звучна сличност и употреба немачке именице *Bauer*

у терминологији јозефинске администрације довела је до употребе израза „паор

“ са новим смислом у српским говорима на територији јужне Угарске. Томе је морао допринети и рад Јернеја Копитара који је израз „

п

aor

“ превео као

der Bauer, Landbauer□

(нем) и

rusticus□

(лат.) с Карацићевим објашњењем: „У Сријему Бачкој и Банату“ (у другом издању *Српског рјечника*

пише: У Војводству). Великан језичке реформе српског језика и писма очигледно није перфектно познавао стилистику српских говора у Војводини, нити смисао, контексте и значења употребљених страних израза у њима.

Сведочанство српске књижевности о употреби израза „паор“

У Војводини се израз „паор“ користио пежоративно. На југу некадашњег Великокикиндског диштрикта „паор“ је био израз чија употреба је током XIX и почетком XX века

a priori

изазивала подозрење и могла се отргнути контроли. Тада је долазило до врло неугодих последица. Разлог томе је била дуго одржавана успомена на борбу српских ратара против претварања у кметове током XVIII века, која је довела до стварања прве привилеговане регионалне аутономије у средњој Европи – Великокикиндског диштрикта. По укидању Диштрикта 1876. године над општинским самоуправама је уведена власт виших чиновника (централних или жупанијских, званих „

беамтери

“). Обратити се потомцима диштриктских сељака називом „*паори*

“ је дуго сматрано понижавањем или вређањем. Овај став је током XIX проширен целом Војводином, нарочито међу банатским Србима који су држали до себе.

Јован Стерија Поповић је још тридесетих година XIX века у *Покондиреној тикви* исмејао помодарку Фему која је уобрази­ла да је ноблес, па се гади од свих око себе вређајући их називом „

паори

“. Јакшић не пева о банатском „

паору

“, већ о банатском ратару! Именицу ратар употребио је за наслов своје песме из 1875. године.

Ваља подсетити да је и писац Вељко Петровић из Сомбора, 1906. г. такође објавио своју песму под називом Ратар. У Петровићевој поезији нема израза „*паор*“. У књижевном стваралаштву Вељко Петровић бележи израз „

паор

“ као именицу буњевачког говора, па је и ту јасно да је „

паор

“ израз за за подсмевање, што се види из Петровићеве приповетке „Салашар“.

Буњевачка књижевница Мара Малагурска у чланку „Буњевка о Буњевцима“ 1941. године пише: „Можете мислити, како смишан изгледа по ники наш буњевачки *паор*

, или по ника наша `господична` или `милостива`, када, стидећи се своје дивне икавштине (`липо, бриг, сниг, овди`), почну да говоре ијекавштином, којом у Србији само још сељак и прост свит дивани!“

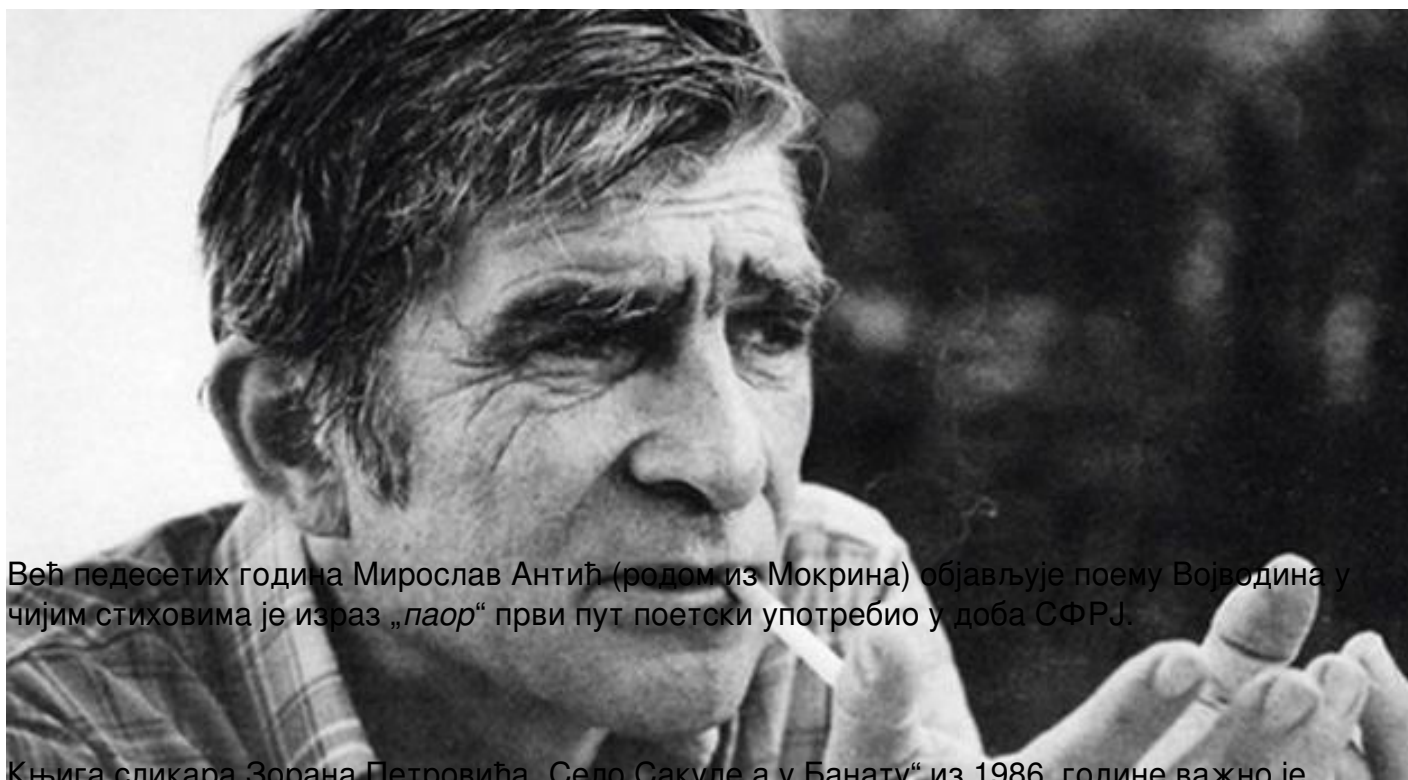
Стеван Сремац је за сиже новеле „Попо Ћира и поп Спира“ искористио стварни догађај који се између двојице свештеника у Сомбору, радњу је сместио у Банат. Разлог овоме је управо драмски заплет око употребе израза „*паор*“, чија употреба се од пежоративне креће ка вређању. Сремац је у новели дао и бројне примере како сами ратари користе израз „*паор*“ у двосмислене и ироничне сврхе.

У етнографској студији „Срби у Банату“ др Јован Ердељановић је објавио резултате својих теренских испитивања након Првог светског рата. На израз „*паор*“ Ердељановић је наилазио већ само у местима северног Баната. Тамо га наводи искључиво као „*паор* земље“, синоним за *сесију* и по правилу га налази у местима која су била феудални велепоседи – „спахијска места“. Ердељановић изаз „*паор*“ ставља под наводнике. Он није наишао на податак да је земљорадник или ратар индивидуално називан „*паором*“.

Иако родом из Славоније, наш најуспешнији лиричар Бранко Радичевић у својим песмама уопште не употребљава израз „*паор*“. Израз нисам га нашао ни у сабраним делима Јована Јовановића Змаја, иако су обојица били верно привржени језичкој реформи Вука Караџића. Змај у песмама користи реч *ратар*, не употребљава израз „*паор*“ као ни Лаза Костић. Ни др Добривој Николић, аутор научне монографије „Срби у Банату“ из 1941. године не помиње израз „*паор*“. Наравно, не помиње га ни Михајло Пупин у својим сећањима на детињство и младост проведenu у Банату која је објавио у књизи „Од пашњака до научењака“.

Нема овог израза ни у књижевном стваралаштву Исидоре Секулић. Нема га ни у изабраним песмама Душана Васиљева из Кикинде. Васа Стајић је преко десет година прикупљао грађу о монографији „Великокикиндски диштрикт 1776-1876.“ и завршио га је 1945. године. Монографију је Матица Српска издала тек по његовој смрти, 1950. године. Стајић је врло детаљно испитао грађу и бележио разне појединости, између осталог језичке и граматичке особености говора Диштрикта. Васа Стајић у тој ванредно детаљној и на архивској грађи заснованој студији уопште не бележи израз „паор“, иако је пажљиво навео све туђице којима су именовани занати у Диштрикту, па чак и историјске промене употребе ових туђица. Војвођански аутономаши данас себе сматрају највећим поштоваоцима лика и дела Васе Стајића, али без трунке стида и срама војвођанске ратаре проглашавају „паорима“.

Већ педесетих година Мирослав Антић (родом из Мокрина) објављује поему Војводина у чијим стиховима је израз „паор“ први пут поетски употребио у доба СФРЈ.

Књига сликара Зорана Петровића „Село Сакуле а у Банату“ из 1986. године важно је документарно сведочанство говорне, али и писмене завичајне културе изражавања банатских Срба прве половине XX века. Иако је у на територији Војводине између два светска рата замирала употреба израза „паор“, израз није заборављен и мотив његове поновне употребе током Другог светског рата је Петровић забележио. Први пут се ради о писменој дојави хану (немачком окупационом управитељу села) да приликом претреса кућа у потрази за скривеним оружјем не треба губити време претресајући плеваре, јер „тамо одавно *паори* не склањају оружје“. Друго је такође писмена дојава председнику сеоске општине након окупације којим самог себе препоручује за организатора рада на задружном имању

жалећи се да је кукуруз лоше окопан: „Као да су га певачи копали, а не
паори

“. Дакле, прва поново писмено забележена помињања израза „
паор

“ у Петровићевом делу, документи су поданичког става.

Ниједно домаће књижевно дело тако дубински не сведочи о ужасном смислу израза „*паор*

“ и ниједно га тако зналачки не осуђује као Чиплићеве „

Паорске

баладе“! Још важније, Чиплић је властито сведочење о срамном изразу „

паор

“ потписао речима: „Старином Војвођанин“.

Смисао израза „*паор*“ је у књижевности коначно у потпуности обрадио Богдан Чиплић
из Новог Сада (завичајно из Новог Бечеја) објављујући 1955. године „

Паорске

баладе“. Његова збирка је прво домаће књижевно дело које садржи израз „

паор

“ у наслову, а садржински представља скуп минијатурних народних приповедака у прози
које својом формом, суштином, стилем и поруком износе примере патолошких стања из
стварног живота аграрног становништва која су обележја свега што краси смисао
израза „

паор

“.

Ниједно домаће књижевно дело тако дубински не сведочи о ужасном смислу израза „*паор*

“ и ниједно га тако зналачки не осуђује као Чиплићеве „

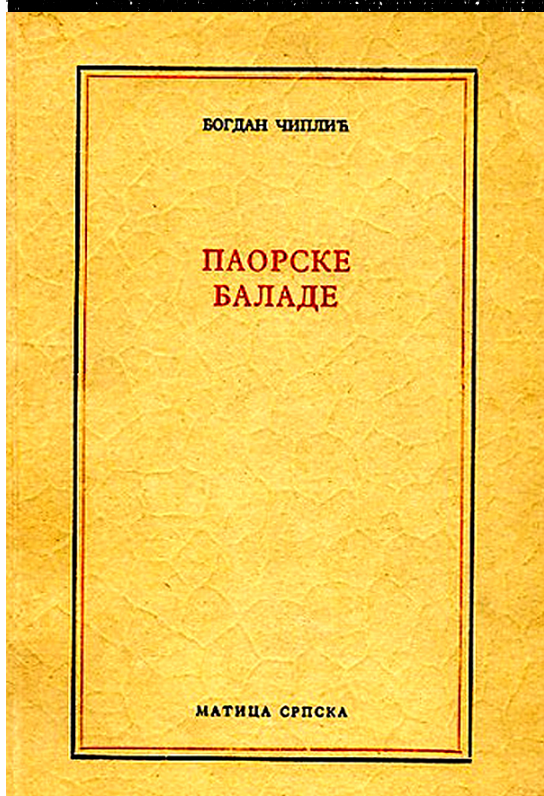
Паорске

баладе“! Још важније, Чиплић је властито сведочење о срамном изразу „

паор

“ потписао речима: „Старином Војвођанин“. Чиплић је био верни присталица
комунистичког режима Брозове САО Војводине чак и након политичког пада Јована
Веселинова. Био је гласноговорник режима у култури у доба „кад је Војводина имала
најширу аутономију“, како то веле данашњи аутономаши.

„Паорска“ балада Лиге социјалдемократа Војводине

Пише: Душан Ковачев
недеља, 17 април 2016 09:48

— I JA SAM — ПАОРИ

← → ↻ 🏠 📄 www.banatskipaori.rs

СРЕЋНИ ПРАЗНИЦИ
РОДНУ 2016. ГОДИНУ ВАМ ЖЕЛИМО.

БАНАТСКА АСОЦИЈАЦИЈА ПОЉОПРИВРЕДНИКА
ЗАШТИТНИЦИ МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПОРОДИЧНИХ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА

БАНАТСКИ ПАОРИ

Актуелно
[СУНЦОКРЕТ - са 45 на 36](#)
[ЗАКОН ФОРСИРА ТАЈКУНЕ !](#)
[Обраћање преко Панчевца](#)

Ако се будемо борили
можда и победимо - ако
будемо само седели сигурно
ћемо изгубити.

Изречено пред Косовски бој 1389-те.

„Паорска“ балада Лиге социјалдемократа Војводине

Пише: Душан Ковачев
недеља, 17 април 2016 09:48

